

HAFTALIK
Kültür ve Aktüelitçe dergisi

15 Ağustos 1945
PERŞEMBE

■
BU SAYIDA

Esat Adil MÜSTECABİ

Serif HULÜSİ

Sabahattin BATUR

M. AL

Asım SARP

Doğan RUŞENAY

Kenan HARUN

Rifat ILGAZ

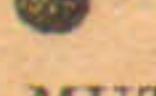
M. BÖRKLÜCE

Behçet ATILGAN

Hasan TANRIKUT

Rauf MUTLUAY

SAYI

22

20 Kuruş

Gazemiz, millî ve insani kültüre hizmettin.

REALİTEDEN GEÇEN İDEAL

Biz Türk milletinin inkılâpçılıyız, inkılâpçılığımız, içinde yaşadığımız millî ve içîmaî şartlara göre ayarlanmıştır.

Biz işçi sınıfının şuurlanmasını, köglü ve yarı emekçi kitlelerle birleşmesini ve orta sınıflarla iş birliği yapmasını gerçek demokrasi uğruna girişilecek mücadelenin ana şartlarından sayıyoruz.

Esat ADİL

Türk milletinin varlığını inkılâpçı formüller, inkılâpçı formülleri de kendi milî ve öz realitemize göre ayarlamadıkça, yapıci, yaratıcı gayretlerimizi boşuna harcamaktan başka bir şey yapmış sayılamayız. Zaman ve seraieti gözetmeksizsin ileri formül şövalyeliği ile vakit geçirenlerin bugüne kadar elde ettikleri neticeler, kitleleri birbirinden uzaklaştırdı, inkılâpçılığı yurt ve millet düşmanlığı şeklinde tanıtıcı propagandaları desteklemiş olmaktan ibaret kalmıştır. Herkes bilmeli ve iman etmelidir ki, dünyanın her yerinde olduğu gibi Türkiye'de de gerçek demokratlar, gerçek marksistler, gerçek inkılâpçılar milletini ve yurdunu herkesden daha çok seven, ondan daha mukadder bir varlık tammayan, millet hâkimiyeti uğruna herşeyini ve hayatını harcamakta asla tereddüt göstermeyen halk çocuklarıdır.

Bu, böyle olduğu, bunun böyle oluşunda kimseñin zerre kadar şüphesi bulunmadığı halde, halkın nasıl olup ta kolaya kandırıldığını, gerçek demokratların, yani marksistlerin aleyhine bu hânce propagandaların nasıl olup da yapılabildiğini esefle, hayretle kırışlamak kâfi değildir. Bu iftira, tezvir, yalan mekanizmasının kuruluş ve faaliyetine hizmet edenlerin bu căret ve cesareti nereden tedarik ettiklerini de bilmek kâfi değildir. Asıl mesele gerçek demokratlar ve gerçek marksistlerle, sahte, zevzek, bozguncu, yıkıcı solcuların, yani markseî e-debiyatta kendilerine Gauchiste - Goşist adı verilen kelime ve formül papağanlarının millet nazarında, emekçi halk kitleleri nazarımda tamamile ayırt edilebilme-

sini kolaylaştırmak, bu işi her ne bahasına olursa olsun, mutlaka temin etmek lâzımdır.

Emekçi kitlelerin, milletle gerçek marksistlerin, küçük inkılâpçılardan arasına giren, kitlelere yollarını şaşırtan, halkın gerçek demokrasiyi doğru dürüst anlamasına engel olan bu zevzek solcuların inkılâpçı safalarından koğulup atılması zaman artik gelmiştir.

Türk milletinin, Türk emekçilerinin sosyal mücadeleşini yürütecek olanlar her şeyden önce inkılâpçı formülleri ve yine her şeyden önce bu formüllerin tâbik edileceği millî bünyeyi ve yine her şeyden önce millî ve beynelmilel şartları aynı zamanda bilmış olmalıdır.

Gerçek demokrasi kahramanlarının idealleri, içinde bulundukları realitenin üstünden veya yanından değil tam bağlarından geçmelidir. Her Türk inkılâpçısı, inkılâpçılığını halkın kitlelerinin sınıfı menfaat ve millî duygularına en ileri istikametler verebilecek şekilde ayarlamaya mecburudur. Kendini halktan uzaklaştıranlar, halkın itimat ve muhabbetini kaybedenler, namus, gayret ve fedakârlık örneği olamayanlar asla inkılâpçı olamazlar. Çünkü inkılâpçı olmak demek halkın kendine, kendini de halka bağlamak demektir.

İnkılâpçı olmak demek, realite ve şartlar karşısında ileri ve geri taktığını iyi ayarlamak, inkılâpçı merhaleleri iyiden iyiye hesaplamak demektir.

İnkılâpçı olmak demek, emekçi kitlelerin kurtuluş yolunu engellerden temizlemesini, bu yolda onu ârizasız yürüt-

(Devamı sahife 12 de)

Haftanın Kültür Hareketleri

GÜN'E KATILAN ARKADAŞLAR

Dergimizin en büyük dileği sosyal vazifeyi lâyihiyle ifa etmek, sanat ve kültürün aktualite içinde cemiyet dâvalarına hasredilmesi icabettiği gelenegini kökleştirmek olmuştur.

Sanat, hissin sosyalleşmesi, yani en çok endivioüel olan tarafımızın egoizmiden kurtulup cemiyete doğru yayılması. Dr. Gün, ileri demokrat yazarlarının şimdi günlük bir organ kazanmış olmaları dolayısıyle sanata bu anlayış çerçevesi dahilinde geniş mîkyasta yer vermek kararını almıştır. Bilhassa ikinci cildimiz büsbütün tahakkuk etmesini dilediğimiz bu gaye elimizdeki şu 22 nci sayıda ortaya çıkmış bulunuyor.

Geçen sayıda Maksim Gorki hakkındaki güzel yazısını okuduğunuza değerli hikâyeci arkadaşımız Oktay Akbal, bu sayıda pürüzsüz "konuşma," sîni bulacağınız değerli şair Sabahattin Batur, Kor. yolcusu üzerindeki derin tahlil ve kritığını bulacağınız Şerif Hulûsi GÜN'ün devamlı yazarları arasına girmiştirlerdir.

Bundan başka, iki genç şair, Kenan Harun ve M. Al, hikâyeci Rauf Mutluay GÜN'de yazacaklardır.

SİGINAK:

Neslimizin en değerli hikâyecilerinden Samim Kocagöz, tahsilini ikmal ettiği İsviçreden döndükten sonra ikinci eseri "Sığnak," 1 nesretti. "Telli kavak," ve "Sığnak," 1 okuyanlar Samim Kocagözün realist sanat yolundaki tedrici fakat sağlam tekamülünü hemen göreceklere dir.

Arkadaşımız Sığnak'ta daima halkı, Anadolu köylüsünü ve onun istiraphî hayatı kuvvetli bir Türkçele, muhteli hikâyeler halinde anlatıyor.

İsviçrede rastladığı Yakup Kadrinin, kendisine "neden edebiyat yapmamak için kaleminizi zorluyorsunuz?", diye sorması üzerine Samim Kocagöz şu çok güzel cevabı veriyor: "Edebiyattan önce yapılacak çok iş var zannederim!,"

"Sığnak,"ı okuyunuz, beğenecinizden eminim. Eser "Yenilikler yayını," nit üçüncü kitabı olarak çıkmıştır, Fiyatı 100 kuruştur.

H. T.

KESKİN BİR DEMOKRAT:

Bay Mehmed Celâlettin Ezine vaktile "yürüyen bir toprak ve yıldırım lar yağdırılan bir gök," diye tâvsif ettiğ;

Nazi saldırısından sonra şimdi de keskin demokrat,, rolüne çıkmış bulunuyor. Anlaşılan camî, yeni bir Avrupa seyahati istedî.

HÜRRİYET BUHRANI:

B. Hamdi Başar tarafından yayımlanan bu eserde: bize lazımlı olan siyasi hürriyet değil fikir hürriyetidir,, diye buyuruluyor. Bu bilmeceyi çözelim mi? Ne lütfum var? Çözülmese de fikir hayatımıza ilâve edeceğî veya ondan eksiticeceği bir şey yoktur.

T. S. P. PROGRAMI:

Türkiye Sosyalist Partisinin programı ve nizamnamesi ufak, zarif bir broşür halinde yayınlanmıştır. Fiyatı 25 kuruştur.

SULH EMRİNDE FRANSIZ DÜŞUNCESİ

Dört büyük devletin Dışişleri Bakanları sulh anlaşımlarına tekaddüm eden çalışmalarının ikincisini 28 Haziran'da Paris'te bitirdikleri gün, "Fransız muharirleri millî birliği,, dört gün süren bir toplantı yapmış "Sulh emrinde Fransız düşüncesi," adım taşıyan bu dört günlük toplantıda Fransız düşüncesinin harften sonra Faşizmin yapacağı mücadelenin türlü fikir sahalarında ne gibi bir istikamet alması lazımlı geldiği meselesi üzerinde başta; Jean Cassou olmak üzere, P. Langevin, M. Prenant, Aragon, Eluard, J. R. Block, İlh. Alim ve muharirler söz söylemişler, neticede bu mücadelenin yerleşiminde sulhün devamile birlikte yürümesi lüzumu üzerinde umumî bir anlaşmaya varılmıştır. Bütün dünyayı alâkadar eden bu büyük fikir hareketinden tek bir satırla etsün gazetelerimiz de bahsedilmemiştir. Toplantı zabıtlarının kitap halinde çıkarılmasına intizaren, Les étoiles, Les Lettres Françaises, gibi mecmular toplantının esas nutuklarını neşretmişlerdir. Gelecek sayılarında itibaren, muhtelif memleketlerde Faşizme karşı girişilen mücadelenin, ve Faşizme karşı türlü şekiller altında hâlâ beslenmeye olan sempatik fikri tezahürlerine ait bir hulâsadan sonra, bu mühim toplantıda görüşülen meseleler hakkında mafumat vereceğiz. Jean Cassou ile Paul Langevin, Marcel Prenant'ın natıklarının tamamını neşredeceğiz.

24/7/946

GÜN dergisi Neşriyat Müdürlüğüne

Sıkıyonetim Komutanlığından alınan 24/7/946 tarihli tebliğin tasdikli bir örneği bağlıdır. Gereğinin ona göre yapılması ve bu tebliğin gazetenizin ilk çıkmak sayısında yayınlanmasını rica ederim.

Emniyet Müdürü
A. Demir

24/7/946

Millet iradesinin tam bir serbestlikle tecellisini güçleştirir endişesile İstanbul gazetelerinde seçime tekaddüm eden günlerde yapılmış olan çeşitli ağır neşriyata karşı hiçbir tedbire başvurulmamıştı. Fakat seçim büyük bir sükûnet ve emniyet havası içinde bitmiş olduğundan halkın artık karşılıklı sevgi ve saygı hisseleri içinde yaşamaları ve herhangi bir tahrîke maruz bırakılmamaları icabeder. Bu böyle iken de bazı gazetelerin bilhassa seçim sonuçları hakkında vatandaşları şüpheyeye düşürücü ve bu yüzden memleketin huzurunu sarsıcı ağır neşriyat vam ettiği görülmektedir. Sıkıyonetim bölgesinde bu gibi tahrîklerin devamına müsaade edilmeyeceği ve bu kabil yazıları karşı Sıkıyonetim Komutanlığının harekete geçeceği tebliğ olunur.

Sıkıyonetim Komutanı
Kor. General
Asım Tinaztepe

Yazı Kadromuz

ESAT ADİL (Adıoğlu)	F. HİKMET Şerif HULUSİ
Sait F. ABASIYANIK	Rasih N. İLERİ
M. AC.	Rifat ILGAZ
Vasık BALKIŞ	Atila İLHAN
Sabahattin ALİ	Cahit S. IRGAT
Oktay AKBAL	Ali KARASU
Niyazi AKINCIOĞLU	Orhan KEMAL
Behçet ATILGAN	Suavi KOÇER
Mehmet Ali AYBAR	Orhan MÜSTECAKİ
Halil AYTEKİN	Aziz NESİN
M. AL	Ziya OYKUT
Arif BARİKAT	Asım SARP
Sabahattin BATUR	Sabri SORAN
M. BÖRKÜCE	Hasan TANRIKUT
Ömer DENİZ	(Doğan RUŞENAY)
Fethi GİRAY	İlhan TARUS
Kenan HARUN	Rauf MUTLUAY
	Fehmi YAZICI
	Aziz ZİYA

C O R I O L A N U S

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Edebiyatı talebesi, profesörleri Halide Edip, doçentleri Vahit Turhanın idaresinde Shakespeare'in *Coriolanus* adlı piyesini tercüme etmiştir. Bu piyes Ekim 1945 ayında İstanbul Şehir Tiyatrosunda oynanmış, ve aynı yıl içinde İstanbulda Pulhan matbaasında basılmıştır.

Eserin mevzuu şudur: Romada Cumhuriyet devrinin başlarında, yani Milattan önce V. nci asırdayız. Halk hem buğday fiyatlarının artmasından, hem sefalet içinde kıvrınırken aristokrasının bolluk içinde yaşamasından, hem de halka hakaret eden Caius Marcius'e, yani Coriolanus'a karşı isyan halindedir. Halk, en büyük halk düşmanı olan Marcius öldürülürse işlerin düzeyeceğine kanıdır. Asiler ellerinde sırukları, sopaları ve silahları Capitole yürütken karşılıklarına Marcius'un dostu Menenius Agrippa çıkar. Asileri fikirlerinden döndürmeye çalışır, patrisyenlerin iyliginden, onların tipki bir yüencitaki mide gibi bütün vücudu idare eden başlar olduklarından, onlar olmadan halkın kendi kendini idare edemeyeceğinden dem vurur. Ve halka hakaret ettiği bir sırada Marcius görünür. O da Menenius gibi halkın yüzüne karşı onların aşağılık, güvenilmez, asılmağa lâyik insanlar olduğunu söyley. Açı açı sözlerle, halka karşı istikrahla bakan bir aristokrat gayzile halkı dağılıp evlerine girmeze zorlar. Tam bu sırada bir haberci Volsiyahiların Romaya karşı silâhlandırdığını haber verir. Çürümüş halkı harcamağa bir vesile hazırladığı için bu muharebeden Marcius memnun olur. İki tribün, yani halk mümessili Sicinius'la Brutus. Marcius'un halk hakkında beslediği bu fikirlerden memnun değildir. Volsiyahilar Roma lisalar arasında harp başlamıştır. Romalılar, başlarında general Caius Marcius, Coriooli önüne gelmişlerdir. Volsiyahiların ordusunu Tullus Suidius idare eder. Volsiyahilar Romalıları mağlup edip siperlere kadar sürerlerse de, sonunda Marcius'un kahramanca doğuşmesiyle Romalılar zaferi kazanırlar, Coriooli şehri elliine düşer, Aufidius şehrden kaçar, birinci perde burada biter.

İkinci perde açıldığı zaman Marcius'un dostu aristokrat Menenius'u halk mümessili iki tribünle halkın aşağılığı hakkında münakaşa eder, tribünleri **hayvan pleblerin çobanı** olmakla ittiham eder görüyoruz. Bu sırada Coriolanus başında bir zafer çelengi ile görünür. Halk mümessili iki tribün Coriolanus'un konsül seçimi ihtimaline karşı halkı onun fenalıklarına uyamık tutmanın lüzumu üzerinde anlaşırlar. Bu sırada bir haberci ikisinin de Capitole davet edildiklerini bildirir; Senatörler, Menenius, İlh., Coriolanus'a harpte yararlıklarını anlatıktan sonra konsüllüğü kabul etmesini rica ederler. O bu yararlıklarla vatan için yapmıştır, tekrarlamakla övünmiyecek kadar gururludur. Nihayet Coriolanus senatörlerce konsül seçimiştir ama, ananeye göre halkın da reyini alması lazımdır. Oysa ki onun en iğrendiği şey halkın huzuruna çıkmaktır. Nihayet razi olur, halkın "yüzlerini yıkamasını, dislerini temizlemesini, emreder. Coriolanus'un bütün Romayı saran şöhreti karşısında gözleri kamaşır halk — tek tük aleyhtarara rağmen — konsül olmasının lehinde Marcius'e rey verir. Oysa ki Sicinius'la Brutus halka Coriolanus'un buğday meselesinde aldığı vaziyeti, halkın elinden hürriyetini almak fikrine olduğunu, halkın nasıl aşağı gördüğünü

izah ederler, önce rey vermelerine iki tribünün müessir olduğunu söylemeye ve derhal Capitole gidip reylerini geri aldılarını haykırmaya halkı teşvik ederler.

Üçüncü perde açıldığı zaman Aufidius'un yine baş kaldırdığını, halkın reyini kazamp konsül olan Coriolanus'un Capitole gelen iki tribün Sicinius'la Brutus'a "müşterek ağızın dileri," diye hakaret ettiğini ve "onlardan nefret ettiğini," öğreniyoruz. Bunun üzerine tribünler halkın Marcius aleyhinde olduğunu, ve ona karşı beslediği nefreti anlatırlar. Bunu bir nevi suikast sayan Coriolanus halka "pis kokulu kararsız sürü,, "cuzzam belası,, "yedi başı ejderha,, İlh.. diye hakaret eder, çünkü istiyerek harbe gitmiyen bu sürünen buğday talebine kalkışması bir küstahlıktır. Tribünlerse Coriolanus'u bir hain olarak vasiflendirler. Halk Coriolanus'un etrafında toplanır. Sicinius halka Marcius'un kötü niyetlerini bir kere daha hülâsa eder ve bunun şehri yakmak demek olduğunu söyleyen senatore: "Şehir halktan ayrılmış mıdır?", diye itiraz eder, vatandaşlar: "Halk demek, şehir demektir," diye bağırlırlar. Lâkin Coriolanus halka hakaretlerinde devam eder, ve halk ise onu Tarpeia kayalığından aşağı atmağa mahkûm eder. Menenius halkı yatiştırmak isterse de beyhudedir. Coriolanus'un annesi Volumnia oğlunun halk karşısındaki huşunetini begenmez, onu taktik bilmemekle ittiham eder: "Konsül olmadan önce içindeleri belli etmemeliydi,, "içinden ve kalbinden gelenleri değil, dilinin ucundakileri söyle; varım bu kelimelerin içindeki hakikatle alâkâsi olmasın,, "halk maskalarının biraz yüzüne guleceğine, onlara nasıl kaş çattığını göstermeye çalışırsın,, Anasının sözlerini dinlemeğe niyetlenen Coriolanus'un, kendisine hiçbir zaman oynayamayıcağı bir rolü verdiklerini söylemesi üzerine Cominius "biz arkadan fisildarız,, diyor. Coriolanus halkın gönüünü almağa razi oluyor. Tribünlerse halkın muhalefete hazırlıyorlar, Sicinius Coriolanus'u halk aleyhinde bir komplot yapmakla ittiham eder. Nihayet halk, vatana ettiği hizmeti dolayı halk düşmeni Marcius'u ölüme değil, şehrden sürüp çıkarmaya mahkûm eder.

"Yüz başlı canavar, tarafından şehrden sürülen Coriolanus'u, dördüncü perdede, halkın ve halka karşı şiddetli davranışmayan aristokrasiden intikam almak için Volsiyahiların generali Aufidius'la Roma aleyhinde birleşmiş görüyorum. Gerekten Aufidius'la birlikte hazırladıkları bir ordunun başında Coriolanus Roma üzerine yürüyor. Lâkin bu harpte kendini ikinci piânda gören Aufidius'ta eski hatırların canlanması kuvvetli bir kıskançlık uyandırmıştır.

Beşinci perde Menenius'la Cominius, Romayı bağışlaması için Coriolanus'a ricaci gitmeye hazırlanırlar. Cominius önce gitmiş, lâkin Marcius boyun eğmemiştir. Şimdi Menenius gitmeye hazırlanır. Lâkin Coriolanus onu da koğar. Nihayet Marcius'un annesi, karısı ve çocuğu ricaci giderler. Coriolanus dayanamaz, onlara şehri bağışlayacağını vadeder. Bu havadis üzerine halk tribünleri parçalamaya kalkışır. Coriolanus'un bu dönekliginden faydalanan Aufidius onu ittiham eder ve Antium şehrini başları önünde suikastçılara öldürür.

Görüyoruz ki, Shakespeare bu piyesinde sahnedede bir sınıf mücadeleini canlandırmaya çalışıyor. Bunu yapmaktaki kudreti cidden tak-

Şerif HULÜSİ

"Shakespeare eserine patrisyenterin buğday fiyatını artırmaları üzerine halkın bir ayaklanması, daha açık bir tabiri sınıf mücadelesini bir ihtilale vardırmaması başlıyor,"

dir edilecek kadar büyütür. Meseleleri vase-iş, vakâim ceryam esnasında tiyatro teknigini kuşanmaktadır meharetî cidden emsalsizdir. Tercümenin muvaffakiyeti hakkında sözü İngiliz edebiyatı bilginlerine bırakıyoruz. Biz burada bu sınıf mücadelesi meselesi üzerinde duracağız, Shakespeare'in bu mevzuu niçin seçtiğini göstermeye çalışacağız. Vakanın tarihi kaynağı Flütarque'la piyes arasmadaki farkların manasını açıklıyacagız, Coriolanus'un şahsiyeti üzerinde israr edeceğiz.

Vaka Romada Cumhuriyet devrinin başında, Milattan önce V. nci asırda geçmektedir. Cumhuriyet devrinde Roma sitesi seçilmiş iki konsülle, senato meclisi tarafından idare edildi. İdareci ve kuvvetli sınıf aristokrasi iddi. Patrisyenler bu aristokrat sınıfı mensup olanlar, Plebler halk tabakasına mensup olanlar adıdır. Cumhuriyet devrinde Roma'nın komsularıyla harpler neticesi elde edilen ganimetlerin ve büyük arazinin Patrisyenlere verilmesi bu iki sınıf arasında menfaat zâlikleri doğurdu. Ümmiyetle konsüllerin, patrisyenlere yeni arazi kazandıran ve harplerde yararlı göstermiş generaler arasında seçilmesi, aristokrasının plebler üzerinde kuvvetli bir tazyik yapmasına imkân veriyordu. İşte Shakespeare eserine Patrisyenlerin buğday fiyatını artırmaları üzerine halkın bir ayaklanması, daha açık bir tabirle sınıf mücadelelesini bir ihtilale vardırmaması başlıyor.

Gerek aristokraside istismar ettiği sınıfı karşı gerekse halkın kendisini istismar edenlerle karşı mevcut nefreti bu iki ayrı sınıfın mümessilleri ağızından işitiyoruz. Shakespeare aristokrasiyi sınıf şuuruna malik gösterdiğirsa da, halkın bu şuradan mahrum göstermek arzusundadır. Coriolanus piyeste aristokrasının sınıf şuurunu son haddine vardırmak isteyen, bu hususta aristokrasiyi halkın karşısındada gepsiz davranış gösteren, işi mutlak bir sınıf diktatörası haline getirmek isteyen, halkın her türlü uzlaşmayı reddeden, halkın aristokrasının menfaatlerine mutlak surette alet etmek emeğinde, lâkin bu maksada ulaşmak için politika taktilerine baş vuracak yerde, cepheden hareket eden, cebir ve şiddet kullanın bir şahsiyet olarak gösteriliyor. Her ne olursa olsun, Shakespeare, Coriolanus'un şahsi etrafında sınıf mücadeleşinin bütün meselelerini büyük bir kuvvetle toplamağa muvaffak oluyor. Aristokrasının halkın uyuşmak suretile, halkın hissettirmeden, halkın kendi menfaatlerine kullanmak meselesi yalnız Roma aristokrasisinin değil, Shakespeare devrindeki aristokrasinin ve onunla işbirliği etmiş İngiliz burjuvazisinin de bir meselesi idi. Çünkü XVI. nci asır başında mü-

(Sonu sahife 12 de)

iYiMSERLiK

Sabahattin BATUR

"Nikbin olunuz,, ya bir kitap ismiydi
yanut ta buyuk duşunürlerden birisinin
sözü. Buyuk duşunur hadi neyse; ama oý-
te buyuk sozleren hoşlanıveren kişiler-
deň aeginimdir. Ne oneyim, o buyuk buyuk
sozler ne kauar anlamı olurarsa olsular
dur sunarmma gider benim. Inan olsun ge-
gu kisiinin üzerinde,
duşunuugu şeyleri okuaugum vakit gule-
cegim genr. O sozleri soyliyenterin, ya-
zamaların muziphik olsun diye, soyiedikle-
rini yanut ta yazdıklarını sanırım. Belki
de aldanyorumdur; anlamadığım için
bana öyle geliyordur. Her neyse..,

Yahuz şu "nikbin olunuz,, sözü bir hayli düşündürdü beni. Düşünem sözün güzelliği üzerinde değildi. Ben sadece bütün insanları iyimser bir toplum tasarıhyordum. Eğer sözün güzelliğine hayran oluverseydim kendi kendimle de alay etmiş olurdum. Bu ne perhiz bu ne lahana turşusu demek yeri olurdu. Bense fikrin, sözün güzelliğinden çok davalarına inanmış insanlardan kurulmuş bir toplumun güzeliğini, iyiliğini düşünüyorum. Haklı olarak siz de benim bu tasarıma güleceksiniz. Sosyoloji ilmi ile uğraşanların dedikleri gibi, temelleri havada duran bir yapı kurulabileceğini söylediğim için bana "u t h o p i s t e,, diyeceksiniz. Kimbilir daha neler neler söyleyeceksiniz.

Bu kadar bozuk düzen bir toplumun içerisinde herkesin üzerinde birleşebilecekleri bir hayat çizgisi, bir yol gösteri- vermenin manasız olduğunu ben de biliyorum. Öyleyken yine de iyimser olmanın bir kurtuluş yolу gibi olduğuna inanıyorum. Yalnız iyimserlik derken her şeyi gullük gültüstanlık gören insanların rahatlığını, saadetini anlatmak istemiyorum. Yanlış anlaşılması; zaten onların ki bir iyimserlik, değil bir memnunluk, eski söylenişiyle, bir zevki sefâ halidir. Böyleleri için iyimserlik, kötümserlik diye bir mesele olamaz; olsa olsa bir rahatlık bir, rahatsızlık olabilir. Ben iyimserlik, derken insanın içinde yaşadığı bütün kötü duruma rağmen, iyimser olabilmesi halini söylemek istiyorum. Kişinin durumu sınırsız şekilde kötü olabilir; hani nerdeyse yaşamına bile imkân vermiyen bir halin içinde olabilir. Meselâ: elini sallasa, kabahat, gözünü kırpsa suç olur; düşündüğünü söylese memleketten kovulur. Bütün bunlar daha misli görülmemiş bir şekilde cezalandırılabilir. Öyleyken yine de

iyimser olmalı; kötümser olmamalıdır
diyeceğim.

Çoğu kişiler içinde bulunduğu kö-
tü durum yüzünden hemen kötümser olu-
verirler. Bir de bakarsınız o insan eski-
den tanıdığınız, bildığınız insan değildir.
Her şeyden vazgeçmiş bir hali vardır;
yemez, içmez, uykularından olur. Halbu-
ki insanın iyimserliği veya kötümserliği
icinde bulunduğu durumla ilgili olmama-
lı. Bu hal rahatlığını düşünen insanların
haline benzer. Bana kalırsa iyimserlik
kötümserlik insanın yarın veya öbür gün
gerçekleşmesini istediği bir halin ya u-
mudu ya umutsuzluğudur. Umutla umut-
suzluk ise kişinin inancı ile ilgili bir me-
seledir. Eğer insan inanmadığı bir işe
başlamışsa hata etmiştir; pek tabii ola-
rak o işin sonundan da bir umudu olma-
ması gereklidir. Umutsuz insanların hali de-
apaçık olarak kötümserliktir. Bunlara bi-
diyeceğimiz yok. Hattâ böylelerine “oh ol-
sun!,, dense yeridir.

Ben bir dünya düşünüyorum; hem de öyle bir dünya ki, bütün insanları umutlu, bütün insanları iyimser. Hayır ben böyle bir dünya düşünmüyorum; böyle bir dünyanın zaten olması lazımdır. Kendi kendime düşünürken böyle bir dünyanın varlığını hisseder gibi oluyorum. Ne kadar güzel bir şey değil mi? Ne yaptığımı, ne istediğini, ne olacağını bilen insanların hali kimi memnun etmez. Böyle bir toplumun, böyle bir kütlenin insanına kötümserlik yakışır mı? Yakışır yakışmaz yacagi söyle dursun böyle bir meselenin varlığının sözü bile olmaz. Kötümserliğinin realitesi ortadan kalkar. Belki de ben bir cennet düşünüyorum. Düşüncelerimde cennetin kurulabileceğine inanıyorum.

Peki; ama bu cennet kurulmadan nasıl iyimser olmalı? Haklı olarak böyle bir soru sorulabilir. Yukarıda da söylediğim gibi ben iyimserliği bir inanç meselesi olarak alıyorum. Böyle olduğuna göre bozuk düzen bir toplumun içinde bile olsa inanmış insanların bütün zorluklara, bütün olumsuzluklara rağmen iyimser olması gereği, kendiliğinden meydana çıkar.

Dâvalarının gerçek olduğuna inanın
insanların iyimser olması kadar tabii bir
sey olamaz.

İnancı kırık olanların, inancı eksik olanların değil dâvalarını kendi ufak tefek işlerini bile bir adım öteye götürmeye güç-

YENİ DOĞAN GÜNEŞ ÖNCÜ

Çözülmeyeceğim bütün insanları.
Kilitleyin ellerinizi, kanlarımız birbirine
geçsin!

Büyük aşklar yaşasın karşılaşınca
İçi bombos, o canım yaşı gözleriniz!
Kardeslerim, dostlarım ve siz bütün

tanimadiklarim;

Yolda koluma çarpan, gece rüyama giren,
Çigarası cigaramı, eli elimi yakan,
Akşam yemeğini yarına bırakın
Bütün siz; terlerini, düşüncesini satan
Kardeşlerim, dostlarım tanımadıklarım!..
Taksim'de camlı bir kahvede sizleri

 düşünüyorum.
Akşam hıtıının kokusuya parka akıyor,

Akşam bütün kokusuya parka akıyor.
Boğazdan saçları tel tel eden bir rüzgâr
esiyor.

Ve siz giptayla bakıyorsunuz geçen lüks
otomobillere.
Arkasında bıraktığı tozlardır size kalan,
İçinizi dolduran, ciğerlerinizi tıkayan.
Sabahtan akşamaya kadar kükürt, taş
yutuyorsunuz;

Bir gün de bu yeşil bulvarda ıslık çalarak
gitmeği tasarlıyorsunuz,
Ve bu mümkün mü acep diye kendinize
soruyorsunuz.

Tekerlekleri döndüren terinizden çalınan
paradır.

Buna biliyorsunuz, fakat gene
Kuvvet çorbacıdır, paradır diyorsunuz.
Ben size söyleyeceğim, imanla ey !

O gün gelecek!
O gün gelecek!
Bağıra, bağıra şarkınızı söyleyebileceksiniz
Corbaçınız küfredemeyecek paranızı

çalamıyacak
Yarı kalmış HÜRRİYET ŞARKINIZI,
Her mevsim daha yeşil olan bulvarda.
O gün gelecek; ey benim dostlarım,

kardeşlerim
Bunu size sevinçten ağlıyarak söylüyorum

Tekerlekler dönmiyecek
Taksim'den Boğaziçi'ne bedava yere

Corbaçınız gidemiyerek "Markiz,, den
"Canlıbalığa,

Canı istediği zaman,
O da bunu bilecek ki

Her kesin ŞARKI'yla ulaştığı bir günd
Dünyaya, yıldızlara ve bütün kâinata,

Tekerlekler dönmiyecek artık boş yere
Sizin terlerinizle, altın terlerinizle.

a. **lerini yetmez. Onlar inançsızlıktan gele**

**n bir kötümserliğin havasından kurtulam
ir yacaklardır.**

Şairlerimizin belli başlı konuları

Tevfik Fikret'in öncülüğünü yaptığı ve Nâzım Hikmet'in şurlu hamleyle gelişen halkçı sanat anlayışını bundan önceki yazılarımızda belirtmekte çalıştık. Şimdi de Nâzım'dan sonra yetişen ileri şairlerimizin üzerinde durdukları belli başlı konuları anlatalım.

Genç şairlerimizin çoğu iktidar ve kabiliyetlerine göre Nâzım'ın getirdiği iç ve dış yeniliklerden faydalananlardır. İlk sıralarda gençler, şiirin fikir yapısının değil dış bünyesiyle meşgul olur gibi görünmüslere de sonraları halkçı sanatın gayesi iyice anlaşılma geneler şiirimize o zamana kadar işitilmemiş dinc ve genç sesler getirmiştir. Hattâ o sınırlarda Türkiye sınırları dışında olan İskenderun Sancaklında intisar eden (Yeni Mecmua) adlı bir dergide A. Mecid ve Ahmet Sırri imzalı şiirler görülmüştür, ki bu şiirlerde kumar, açılık, ağıalık, esraflık mevzuları cesur birer ifade ile şiirde anlatılmıştır. İskenderun Sancaklında çıkanlarda olduğu gibi Kıbrısta yayılan dergi veya gazeteler de bize yeni sanatın o zaman nasıl bir yayılma süresi gösterdiğini anlatır.

Söhret yapmış şairlerden Sükûfe Nihal Gayva adlı şiir kitabında hece vezniyle yazılmış ruhan taze, mâna bakımından insaniyetçi şairler vermiştir. Halid Fahri de hececi söhretine rağmen Paravan'da yeni şiir atmosferinden teneffüs etmiş, bir adım ileri gitmiştir. Gene o zamanın (1929 - 1930) yeni şairlerden İlhamî Bekir 24 saat'ına risbetle A Birinci form'da daha verimli ve daha geniş soluklu şairler vermekle yeni sanatın duvarına birkaç tas koymustur. İlhamî Bekir "Sıtmalı titiz öksürüklü aksamlar"ı ve "Eرارlı kaldırım tasları,"nı bırakarak "Cahisan sehir aclarının yazıcısı" oluvermiştir. Senbolizmden ayrılmış modern realizmi ve beğenilen eserler veren İlhamî Bekir mevzularında zaman zaman eski beşenilisini kaybettirecek hâreç âlemiğe düşmüsse de (Yeni Türk koleksiyonlarına bakınız) en son eserinde (Hürriyete kaside) tekrar edebiyatımızda parlamıştır. Bu da gösteriyor ki, sanatkârin muvaffak olması için günlük politika ve millet kaygısiyle "e yalla h., demeden, kendini maddî fedakârlıklar pahasına da olsa kalkınmasını istedigimiz yoksul halk kütüplerinin emrine vermesi lâzımdır.

Sosyal gayesi olan yeni şiir yolunda bir zamanlar sesleri duyulan imzalar. (D. Türkmen, İsmail Suphi, Fahri Kâmil v.s.)

Asim Sarp

Genç şairlerin çoğu kabiliyetlerine göre Nazım'ın getirdiği yeniliklerden faydalananlardır

sonraları görülmemişse de realist şairler "gökten yağar, yerden biter gibi, çoğalmışlardır. Nail V. ve H. I. Dinamo gibi şiir hayatımızda çok önemli birer yer alan şairler — bilhassa son zamanlarda— yazdıklarını topliyamamışlarsa da çıkış kapatılan ileri dergilerdeki eserlerini okuyanlar bu şairlerin belli başlı konularının ekonomik hürriyet olduğunu görürler. Buna iki genç katıksız bir vatanseverlikle birlestirdikleri insaniyetçi ideallerini, okuyanlara gurur veren bir güzellikle şiirlestirmeleri sayesinde ileri şiirimizin başköşesinde yer almışlardır.

"BİR YILDIZ AKTI," da tübüneği kızları ne güzel anlatılmıştı. Kemal Tahir'in "Neler hazırlıyor, da gördüğümüz Avingacı'sı da tütinin ve kacaklılığın şire kuvvetli bir kaleme girişini bildirmiştir. Aynı konuda A. Kadir'in de olgun ve içi şairlerini hatırlamamak imkânsızdır. Bu genç ve hassas şairin ilk şiirleri birden bire göze çarpacak kadar ustaca yazılmış ve fikirle hissin, memleket sevgisiyle ileri düşüncenin birleşmesiyle mevdana getirilmiştir. Hele askerlikle ilgili şairleri erkeklerinin doldurduğu geride kalanları düşünmeye ve çeşitli insanlarla dolu kışla koğuslarının postal ve ter kokan havasının canlılığını bize başarıyla sunmuştur. Orijinal bir ad tasıvan ilk kitabı (Tebliğ) milyonlarca ac, milyonlarca sakat, milyonlarca hasta, milyonlarca öksüz ve dul bırakın kahrolası son harbin cepheden cenheye dolastırılan seferlerini ve sarkılarımıza giren sehirlerin kahramanlığını yürekten anlatan parçalarla dolu idi. Hürriyet üzerinde duran şairler yalnız İlhamî Bekir ve Dinamo'dan ibaret olmadığı gibi askerlikten ve harpten bahseden şair de yalnız A. Kadir değildir. Suad Taşerde, Fethi Girayda hürriyet ve harp, hattâ sulh vardır. Cahit Irat "Bu şehrin çocukları," üzerinde titremektedir. Rifat Ilgaz, bu yumuşak dilî içi sair "sınıf,"ında çok muvaffak, "Yârenlik,"inde çok şairdir. Fakir halk,

kenar mahalleler, karaborsadan haberدار çocuklar, kunduracılar, mütekâidler, radyo başında toplanan kalabalık. Rifat Ilgaz'ın her gördüğü şey, her karşılaştığı hâdise kuvvetli bir kültür, hatalı bir Türkçe, sade bir ifadenin kaynaşmasıyla hemen şiir oluvermektedir. Bu bol verimli ve niçin yazdığını iyi bilen şairin geçirdiği fikri tekâmul sanat sahasında kendine takdîrkâr bir muhit yaratabilmesini sağlamıştır.

Adlarını yazdıklarını ve bu yazida kendilerinden bahsettiğimiz kuvvetli şairlerimizin muvaffak olmalarının belli başlı âmili pörsümüş ve çürümüş ifade tarzları içinden firliyarak taşıdıkları maddeci fikir yüklerine uygun taze deyimlerle şiirlerini yazmalarıdır.

İleri şairlerimizin eserlerinde hâkim olan inkılâpcilik yeni şiirin iyimser (nikbin) olmalarını gerektirmiştir. Bu nikbinlik en acı hâdiseleri teshir eden eserlerde bile görülüyor. Bu da aydınlarımızın hasretini çektiğleri yarına olan güvenlerini güzelce belirtiyor. İyimserliği konu yapan birçok şairlerin yanında günlük hâdiselerin istrap veren havası da islenmiş ve okuyucuya, göre göre alıştırı facıalar sebep ve neticeleri ihsas edilerek sanatkâr bir deyimle hatırlatılmıştır. Burjuva edebiyatının sermayesini teşkil eden hüzün, elem, tamamen sahte olan dünyadan bükümlik yeni fikirli şairlerimizin hücumlarıyla karşılaşıyor. Eskiye ve eski edebiyatın esası mevzularına (güle, bülbüle) karşı yapılan hücum yeni sınıta daha geniş bir yol açması bakımından pek mühimdir. Ve bu mühim iş hâkkı yapılmaktadır. Sonra, yeni şairler kendi sosyal muhitleri dışma çekmamakla sunulken kurtuluyorlar. Bu kurtuluş bize Türk cemiyetinin muhtelif sınıflarına mensup insanları, bu insanların düşünüş sevlerini faydalı bir şekilde vermektedir.

Genel olarak kadın telâkkisi, çalışan insanların acliği, ailelerin askı, hovardalığı, teknîğin tekâmulü, dinî inanışların hâlâ devam etmesi, asırı milliyetciliğin zararları, harp, sulh, askerlik ve hessinin başında hürriyet. Yani Türk cemiyetinin fikir ve madde ceheleriyle katıksız realitesi ve insaniyetçi ileri şairlerin belli başlı tamalarıdır.

İleride ayrı ayrı konular ve şairler üzerinde dururken yeni şiirimizin fikir cephesini ve konu genişliğini derinlemesine tetkiklerimizle anlatmak arzusundayız.

AĞIR

DOĞAN RUŞENA

"Zeytinyağı dalaveresini ne unutan var ne yutan," demişti. Altından dağlar üstüne çıkıp keyif getirenler, depolarında stok yedi yüz bin kilo zeytinyağı gizleyip milletin açlık ve sefaletine habis yüzlerle gülenler var demişti. "Aşçaklık iradesi,, diye yüzlerine bağırmıştı. Hoşlar na gitmiş olacak ki affı şahanelerine mazhar olduk. "Sen misin ağırı istemi. yen, al sana cevap: Ağır yine senin "avukatın,, "Sen açken, zeytinyağının damlaşımı bulamazken, onun yağı çokmuş. Elbette çok olacak, sen bir sefiller sürüyü verem mikrobu yuvasısın. O ise Cenabı hakkını nazır-i-bî naziri; yedi yüz bin kıllocuk yağı da olmasın mı?

Ahmet, Mehmet, herkes, insan şeklinde tasallüp etmiş alçaklık iradesinin hayatı seyrini, içli, dışlı bilir de herifi bütün dünyaya karşı onu sen istedin, senin mümessilindir,, diye çıkarırlar. Ahmedede, Mehmedede, faşistler tarafından açılan savasın "zafer bayrağı,, olarak yağcı iste yine kanlı dişleri, yarasa kanatları ve atan ananın ufkunda ve hürriyetin cenaze si üzerinde dalgalandıyor.

Harp yıllarının korkunç açlık ve sefalet cehennemi içinde millî selâmet icabı ağız açmayışımızı fırsat bilen karaborsacı, Franko hükümet darbesine pek benziyen mahut "Zeytinyağı darbesi,, ni yaparak en nazik zamanda kanımızı sülük gibi emdi.

Halkın uyanışını görünce soluğu çöde aldı, istikbalin karanlığını seçince masuniyete yeniden ihtiyaç duydu.

İş bu kadarla bitse ne iyi? O, öyle bir günden korksun ki zeytinyağı ambaramın sıçanları kaçacak delik bulamayıarak kurtuluş çaresini yağ küplerinde intihar etmekte arayacaklardır.

Hepsi öyle bir günden korkusunlar ki kaçırılan yağların; içinden aktıkları yeraltı borularında boğdurulacaklardır.

Ve nihayet bir öyle günün dehşetile titresinler ki zeytin ağacı korularında ne kendileri gibi sırtlanlar, ne benzerleri gibi kalınlı inceli ayılar, ne gözlerinin melânetini kara gözlüklerle gizlemek isteyen menfaat körleri, ne de özlerile kahramanlık, alplık satan kurnaz tilkiler değil, fakat milletin kendisi dolasacaktır.

Dostlar, gözünüzü fiat barometresinden ayırmayınız: Yağcılar ekibi bütün yamaklar ile birlikte kollarını sıvamış yeniden makinanın başına geçmiştir. Zeytinyağı fiyatlarına dikkat!

DÖRT YOL AĞZI

Kenan HARUN

1 —

Affedin beni insan kardeşlerim...
Değmeliydi dudaklarım kanayan yaranıza.
Bir nefesimle diriltebilmeliydim

ölenlerinizi,
Ve doğübilmeliydim sizinle beraber
Hürriyet için, ekmek için,
Yan yana omuz omuza.
Ben bir kimsesiz şair, garip kişiyydim;
Anadan, babadan, yârden, dostlardan,
Hülâsa sevilenlerden ayrı

İssız bir dağ başında terkedilmiş gibiydim.
Fakat sizinle beraber dolasta kalbim
Beş kit'arın bütün cepheelerini.
Stalingrat'ta, Naryik'te, Elalemeyn'de
Saf saf, dalga dalga hürriyet byarakları
Yükselirken milyonların bası üstünde,
Yüzyılın muazzam sefaletini
Yüzyılların güneşinde erittim.

İste bitti,
Kanlı, kıızıl bir pencereden
O mes'ut tahayyül içinde dünyaya vedâ
eden

Bir şehidin son nefesi gibi kesildi birden
karanhıklar
Beklenen aziz şafak hâlâ bekleniyor.

Yine esmer bir bulut parçası dolasıyor
semâda
Ve ben acı insan sürüleriyle dolu yollarda
Büyük ESEF'in sesini dinliyorum.
Bu yollar, bu yollar benim ebedî yolum,
Ve ben Allah'a değil
İnsanoğluna kulum.

2 —

Sen, günde on dokuz saat çalışan firinci
cırığı Ahmet,

Otuz senelik maraba, Nornik'li Ali.

(Toprak ananın deli divanesi)

Fabrikalarda, imalâthanelerde ve tezgâh
başlarında çalışan milyonlarca işçi.

Otomobil yapan, traktör kullanan el,
Karnı yirmi dört saatte bir doyan hukuk
talebesi,

Ve ben

Yirmi bir yaşında

Kelle koltuktâ

Yaşayan

Genc şair,

Rashiyoruz yepyeni bir hayatı...

Sarhoşüm,

Dudaklarımda ufuklar ve kitalar dolusu
bir şarkى.

Güneşin, baharın, barışın ve aşkı,

Yıllar ve yıllar süren çilesine insanlığım

Bu garip Çemişkezek geceinde yaş döken
delikanlı.

BU DA BİR HÜ

1944 yılındasın, yanlışın yok,
Kıştı girdiğin, temmuz ortasındasın.
Emirle de olsa açıldı ya
İşte demir kapılar ardına kadar,
Dışardasın!
Tepende ne zamandır unuttuğun günüs,
Liman bildigin gibi yerli yerinde,
Hazır, Karadeniz seferine su vapur.
Şu mavna Haliç'ten geliyor.
Poyrazdır bir uçtan bir uca esen
Çekebilirsın ciğerlerine!
Bu ses fren giirtisidir,
Durdu Beşiktaş tramvayı durakta,
Gidemezsün, elinde değil,
Emrindesin insanı hiçe sayanlarım!
Bir liseli talebeyle vurulu bileklerin
Kırk mahkûmun sürüklendiği zincire
Tek suçunuz; hür insanlar gibi konuşmak,
Kitaplar; suç ortağınız!

1944 yılındasın, yanlışın yok,
Doğrudur dağıldığı esir pazarlarının,
Tek forsa kalmadı kalyonlara eaklı.
Roma sirklerinde atılmıyor köleler

REAKS

Ver elini ver,
Bayılırım,
bu sözün altında yatan
asalete.

Başka sen benim,
demokrat görünüşüme
asalet ismi geçikçe,
İngiliz viskisi içmiş gibi,
serhoş olur
zor,
ayılırım.

Azizim tori
ben de bu memlekette,
bir torik kadar
kodamanım.

Halk dediğin nedir senin?
sağılır inek,
bu hal
sonsuz
devam
etmek gerek.

Hindistan:
İki kelimedен ibaret,
orman,
harman,
sayur,
savurabildiğin kadar.

Azizim tori,
ben de bu memlekette
torik kadar kodamanım.
Ben,
bu memlekete gelen sermayenin,
köylüyü soymak için,
her şeyi,

HÜRRİYET ŞİİRİDİR

Rifat ILGAZ

Aç aslanların ağzına.
Çoktan yerle yeksan ettiler Bastil'i
Kenar mahalleler.
Hürriyet şarkısıdır söylenen Volga boyla-
rında
Ne Tâif'tesin ne Magosa zindanında,
Yalnız namı kalmıştır kaleme alanım
"Vatan kasidesi,, ni
Seviyoruz her zamandan fazla Fikret'i
Yeni anlaşıldı manası "Millet Şarkısı,, nın,
Aynı "Sis,, tir memleketin üzerindeki!
Bugün de vaktinde çıktı gazeteler
Geçti ilk sayfalara Beşiktaş cinayeti,
İsmarlama yazıları üstad kalemlerin,
Taksim'deki ziyafetten resimler.
Ceyrek saat uzaktasın, çok değil,
O meşhur Babiâlı'den
Tek satır yok sayfalarda
Bu zincirleme esarete dair.
Çekildi dış kapıdan demir sürgüler,
Tuttu süngrülüler yolları,
Topyekûn himayesindeyiz zincirlerin!

Y O N E R

uzanan ellerine,
tırnaklık etmişim.
Hâlâ,
aksakallı köylülerin,
sirtında,
tırnaklarımın,
izleri vardır.

Bu izler,
asaletimin
delilidir,
benim.
Bu hesapta böyle yuvarlak,
ve gecmişim böyle parlaktır
benim.

Azizim tori,
Halka hürriyet verilir mi hiç?
hürriyet dediğin,
öyle bir ilâctır ki,
onu içen coşar
ve hızlı koşar.

Azizim tori,
ben.
bazan kaçıklar,
açıklarım.

Paralar gel sin,
çil çil,
Ben bir kitap yazar,
İsleri kökünden bozarım.
Bundan gayrisi,
hava - civa.

M. BÖRKÜCE

Türk iyc Sosyalist Partisi Yayınları :

Her hafta bir broşür
Ve her broşür 20 kuruştur.
İlk yayınlanacak seri Paris İşçi Üniversitesi dersleridir.
Bu derslerin ilki:
Siyasi mücadele ve marksizm
Devlet ve ihtilâl
Demokrasi ve Sosyalizm
Plânlî devlet ve sosyalizm
Sosyalist zaferinin şartları
İşçi sınıfı ve köylü
Millet ve enternasyonalizm
Halk cephesi
İnsanî mücadelenin tarihteki rolü

Dışarı: 20 kuruş pul karşılığı derhal
gönderilir. Bu broşürler için müracaat
adresi: Posta kutusu 519, İstanbul.

Sarki

Sarkı yüklü gemi
Dolaş düşyanın denizlerini
Yeni bir medeniyetin çocukları
Gürbüz ve kuvvetli omuz başları
Beni büyüledi altın zincir
— Sanatin tarihi güzel.
Sosyalist mezhebin mûridiyim.
Hayalînle sermestim.
Çarmîha gerildi İsa,
Muhammed yürümüüs

Kızıl çölleerde
Kör kandil ışığında uyudun asırlarca
Yobazlar türemiş birden
Afyonlu arslan parala demir kafesini
Talih bizimle beraber oldu,
İnsan yirminci asırda yolunu buldu.

SUAVI KOÇER

FIKIRLER

Genç iğe Musallat Kargalar

M. AZİZ ÇÖL

Günden güne ilerliyen büyük sosyal değişimeler devrinde yaşıyoruz, her memlekette birçok meseleler doğuyor. Büyük bir alâka ile münaâşa ediliyor. Bu mühim meselelerden biri de GENÇLİK meselesi dir. Hiç şüphesiz her memlekette ve her devirde olduğu gibi bizde de bir GENÇLİK meselesi vardır. Ve o, yalnız bu günün değil, yarının ve daha uzak bir geleceğin de meselesi olmakta devam edecektir. Çünkü GENÇLİK meselesi dedigimiz konu esas itibariyle millet hayatının istikbâli meselesi dir. Yaşları ve nesilleri itibarıyle kendilârını gençlik dışında sayanlar bu dâvâmin memleket dâvası olduğunu çok kere unutturlar. Ve karga kılıklı birçok şarlatanlarda gençliği istismara yeltenirler. Gazeteleriyle, mecmualarıyla, şiirleriyle, açık mektup, broşürleriyle, yılların müsait mevsiminde bu kargalar türlü türlü ötüşleriyle gençlik tarlalarına musallat olurlar. Bunların ağızındaki peynirler gösterişlidir. Millet sevgisini ve insanlık sevgisini birbirinden ayıran milletleri keyfi bir tasnife tutan barbar fikirlerdir (ırkçılık - faşizm). Ortaya attıkları bu mesele muazzam bir ağaç gibi köklerini gençliğe daldırmıştı. Fakat ağaçlardaki yapraklar gibi bu yazılar da uçup gitti, hakikat meydana çıktı.. Onlar utanmadılar. Kulakları tırmalıyan binbir hile dolu yazlarında hiç te ağızlarına yakışmayan (HÜRRİYET, DEMOKRASİ, SOSYAL) kelimelerini kullandılar. Bütün bunlar karga beyinlerinin kuru bir sünge kadar boş oldukları yazılarından hemen hissedilir. Hakiki ideal insan rûhunda ölmek bilâkis sonsuzluk âleminde bile sahibini terketmez. Fakat hakiki hürriyet KARGA kılıklı bir kalpte kök salmaz.

Hayatta biz temennilere değil realiteye bel bağlarız. Zira biz kargalardan kendilerini kurtarmış gençliğe ve halka inanıyoruz. Çünkü biz ANADOLUMUZUN yeşil ovalarımı, TRAKYAMIZIN çatlak topraklarını türküler söyleyen köylülerimizi "18., milyon insan topluluğunu ve bütün insanları seviyoruz.. Sevgimizde de KATEGORİCİLİK yok.. Bir insan aldanabilir, bir nesil aldanabilir, fakat insanlık aldanamaz. İşte bereket versin ki hâdiseler dikkat çeker bir sebat gösteriyorlar..

Devlet fiatlara müessir olabilir mi?

Behçet Atılgan

Bizde de dövalörizasyon yapılrsa içtimai
adaletsizlik kısmen kalkacaktır.

Umumiyetle kapitalist cemiyette, väki olan pahalılığı devletin murakabe noksantalığına bağlamak, kapitalist ekonominin hususiyetlerini kavramamaktan gelir. Fiyatlar hiç bir zaman kapitalist ekonomide satıcının arzusile taayyün etmez. Eğer keyfiyet böyle olsaydı, bu takdirde devletin müdahalelesile fiatları muayyen bir seviyede tutmak mümkün olurdu. Halbuki, bildiğimiz gibi esya fiyatları kör bir kanuna, pazar kanununa tâbidir. Pazar kıymeti; yani, fiyat arz ve talep münhanilerinin birbirini katettiği noktada taayyün eder.

Devletçe, bu pazar değerinden farklı bir fiyat konduğu takdirde doğacak neticeyi birer birer gözden geçirelim. Devlet, eşyaya pazar değerinden düşük bir fiyat koyması şıklını inceliyelim.

Bu takdirde emtiaya daha yüksek fiyatları verildiğinden bu emtiayı satan adam bu malı açık pazarla arzdan imtina edecektir. Tabii olarak karaborsa teessüs edecektir. Mallar, el altından gizli olarak satışa sunulacaktır. Diyelim ki karaborası devlet, çok şiddetli bir murakabeye maruz kılın, şiddetli takibat yapın ve bu işleri yapanlar hakkında dirakonek kanunlar tatbik etsin, bu halde karaborsa ne şekil alacaktır, bunu inceliyelim. Eğer karaborsa yoluyla emtiadan gelecek kâr yüksekse, bu takdirde karaborsacı kârin muayyen bir haddini rüşvet olarak verecektir. Bu suretle ticaretini daha emrin ve korkusuz olarak yapacaktır. Eğer karaborsa fiyatından doğan kârin bir kısmı ile rüşvet imkânı mevcut değilse, böyle bir durumda ise karaborsanın yüzünesine imkân yoktur. Demek oluyor ki devlet, pazar fiyatı etrafında cüz'ü tahavvîl yapması mümkünür ki bu da aneak fiyat kontrolü çerçevesi içinde olsun. Fakat unutmamalıdır ki bu davranış ve eiddi murakabeyi ve adlı sisteme bağıdır. Bu ise, daha fazla memur ve hukuk kullanmasına yani devletin masraflarını artırmamasına bağlıdır; bu da vergilerin coğalmasını zaruri kılar. Emtia fiyatlarındaki düşüklükten mütevelliit müs-

tehlik kârı, bu artan vergi ile aşağı yukarı denk gelir. Nihaî tahlilde vergiler iki sınıfa yükletildiği için devletin müstehlik lehine fiyat müdahalesi iki sınıfın aleyhine tecelli eder.

Şimdi iki şikki, yani devlet, emtiaya pazar değerinden fazla fiyat takdir etsin, bu takdirde müstahsil bunu daha ucuz satmağa talip olacaktır. Zira, yüksek fiyat devlet tarafından konduğundan mezkûr emtiaya rağbet olmayacağındır. Müstahsil malının elinde kalmasında mali daha düşük fiyatla satmayı tercih edecektir. Bu takdirde devlet müdahalesi müsbat bir netice verecektir.

Görülüyor ki kapitalist cemiyette fiyat devlet elile murakabe yole kurulamaz. Gerçi kapitalist devletin fiyat üzerine tesiri mümkündür. Fakat, bu murakabe yole değil istihsal yole olacaktır. Devlet; istihsalı az olan emtiyanın fiyatını yükseltmesinden, bu çeşit maddelerin coğaltılması yoluna bas vurmak suretiyle fiyat düşürebilir. Meselâ: Birinci Dünya Harbinde Osmanlı ülkesinde şekerin fiyatına yükselmemesi sırif İttihat ve Terakkî hükümetinin Avusturyadan fazla şeker ithal etmesiyle olmuştur. Ve Osmanlı kapitalistleri bu durumun uzun müddet devam edebileceğine kani oldukları için istifâli volvusunu sadırmışlardır.

Devletin fiyat mevzuunda istihsal müdahalesi:

1 - Memlekette yetisen maddelerin istihsalını coğaltmak ve haricen gelecek maddeler için tâbdī vanması.

2 - Harp, abluka ve sair hususlar dolayısıyle memlekete girmesine imkân olmaya nye böyle bir anda ülke içinde yetişmesi imkânı olmayan emtiyalar mevzuunda sırasile:

a - O emtiyanın yerini tutacak maddeileri ikame etme.

b - Mezkûr emtiyanın memlekete kaçak yole girmesi imkânlarını araştırması, ilâh, şekilleri batırı gelebilir.

Maamafih Türkiye'de emtiyanın noksantalığı yanında bir de enflasyondan doğan bir hayat pahalılığı da mevcuttur ki bu.

Felsefenin Zaferi

Maddeci felsefenin her görüldüğü yerde mistisizm karanlığı derhal dağılmakta, maskesi düşmektedir.

Kemal YALAZKAN

Bana bu başlığı ilham eden 1847 de Proudhon'un (Sefaletin Felsefesi) ne karşılık Marks'ın (Felsefenin Sefaleti) eserinin adıdır. O zaman, Marks, Proudhon'un sırf temelsiz bir spekulationla yazdığı bu eseri tenkit etmişti. Hakkaten o zamana kadar ileri veya geri zihniyeti temsil etsinler, felsefe sahâsındaki metodlar hep subjektif bir sepeku. lasyondan ileri geçmemiştir. Felsefi tefekkür ilimle paralel bir düzende yürütünen, bütün sosyal felsefesini tarih, etnografya, istatistik, biyoloji ve fizik konularıyla ve olaylarıyla destekliyen Marks bu bakımdan yalnız bir felsefi doktrinin müessisi olarak değil aynı zamanda yeni bir felsefi metod ustası olarak telâkki edilmelidir.

Mevzuumuz marksizm hakkında burada incelemeye bulunmak değil, içinde yaşadığımız devrin felsefi karakteri hakkında bazı müşahedeleri açıklamaktır.

1931 Prag milletlerarası felsefe kongresinde fikir çarşımı iskolastik, metafizikçi bütün mistik felsefe kalıntılarının, maddeci, diyalektikçi ve ileri felsefe arasında son bir hesap verisi ve düello-su olmuştu.

1931 denberi çok râdiseler gelip geçti. 923 de Almanya'da bileklerine kelepçe ve topuklarına paranga vurulan felsefe soyguncu Alman faşizmini beyinsiz bir Buda mahbûbu haline getirdi. Ne rasizmi, ne emperyalizmi ne de militarizmi bir türlü ilimle destekliyerek bir felsefi umude haline getiremediler. Tankları, tonlannun öňüt ancak emüsyonları bertaraf etme ve diğer taraftan emekçi sınıfının lehine fakat mali sermâyedarların alevhine olan müterakki ve sistemli bir dövalörizasyona başvurmak icâbeder. Biz de yanlıcak dövalörizasyon ihracatı coğaltmayı doğurabileceği gibi bilhassa içtimai adaletsizliği kısmen bertaraf edecektir. Nitekim Fransada halk cepehsî hükümeti bunu yapmıştır.

Türkiye için de devletin fiyat mevzuunda ekonomiye bu şekilde bir müdahale yapması gerekiği sekli bu izahlarla taayyün etmiş oluyor.

BEHÇET ATILGAN

ri, tavyareleri, denizaltılarını ve her şeyi düzine düzine imal eden faşistler bir satırlık olsun ayakta tutunabilecek bir ideoloji kuramadılar. Kollarında gamalı haçla üniversite kapılarından kaz adımlarla geçen nazist profesörler gençlige verdikleri telkinatın doğruluğuna onlar da kani değildi. Esasen kamaat diye bir şey nazilikte yoktur. Onlarca yalnız vazife vardır. Bir kamaat halini alımıyan fikirler bir ideoloji halinde uzun müddet yaşıyamazlar. Sağlam bir ideoloji ilmî materyallerle perçinlenen muhakemeye ve mantığa dayanan ideolojilerdir.

(Iman etmek için, iman etmeli). Bu formül hristiyanlığın en eski formüllerinden biridir. Fakat en büyük imansızlıkta düşünmeden iman edenlerin imanıdır.

İlmî spekulasyona bir türlü alışamayanlar, ilimsiz, serazat bir felsefe metodunu bir kere daha denediler. İntuitivizme, işte bu ilimsiz, serazat felsefeyi ortaya koyduğu ultra modern bir mistisizmdir.

Fakat asırımızın açık alaklı ve çalışkan sınıfın münevverlerinin gözünden bir nokta da kaçmamıştır. O da, bütün bu ilimlere karşı yançızdızım felsefeleri döne dolaşa irticayla ve istismarcılıkla kafadengi oluşlardır. Hakikaten işin en mühim tarafı da burasıdır. Ilimsiz ve mürretib bir ideoloji halinde ortaya çıkan bir çok felsefi doktrinler döne dolaşa nihayet muayyen zümrevî menfaatlerin kararpâhında karar kılmaktadır.

İşte bundan ötürü bugün cihan ileri gençliğinin felsefi irtica ve irtica fikirleri karşısında cephe alırlarken elliinde en mühim silâh olarak ilmî ve ilmî felsefeyi tutmaktadır.

Ve yine bunun içindir ki; bugün felsefe ve felsefeciler mürteciler yanında adeta yeni bir mutzile olarak görülmektedirler.

Madderi ve ilmî felsefeyi her yürüldüğü yerde mistizm karanlığı derhal dağılmakta, maskesi düşmektedir.

Modern felsefe irticâın nazarına bir kabus, korkunç bir kuvvettir. Bu manzara fikir tarihi bakımından ister bir inkilâp, ister bir tekâmül olsun, biz ona felsefenin zaferi diyebiliriz.

KEMAL YALAZKAN

G Ü N
Yaşamalıdır,
onu dostları
Yaşatacaktır.

SON YILLARDA SOSYOLOJİ NEŞRİYATI:

Toplumsal yapı araştırmaları

Yazar: Dr. Behice Sadık BORAN Ankara Üniversitesi yayınlarından 1945, 300 kuruş, 249 sahife.

HASAN TANRIKUT

Sosyoloji doçenti B. S. Boran bu eserinde, memleketimiz için yeni olan deneysel sosyoloji örnekleri veriyor. Batı Anadoluda iki köy çeşidini konu olarak alan değerli sosyologun eseri üzerinde durmak istiyoruz. "Toplumsal yapı araştırmaları" üzerinde önemle târulması gereken eserlerden biridir. Çünkü bizde de tecrübe sosyoloji araştırmalarının başladığını gösterdikten başka, bu eser batıdaki benzerleri ayırdadır ve maksadında tamamile muvaffak olmuştur. Esasen bu çeşit, müşahedeye ve mukayeseye dayanan eserlerde mesele metodu tatbikte muvaffak olmak, bu metodla elde edilen malzemeyi büyük bir sabırla işlemek tir. B. S. Boran bu hususta tam bir başarı göstermiş bulunuyor. Deneysel tetkiklerden parlak ve orijinal sonuçlar umanlar hayal sukutuna uğramağa mahkûmurlar. Çünkü bu tetkikler her seyden önce bir veya birkaç şahsin yapacakları araştırmalarla değil, fakat oldukça uzun bir zaman devam eden yorucu, sabırlı ve çetin anonim çalışmaların bir araya gelmesile genel ve tatmin edici bir anlam kazanabilirler. Parçada kalındığı müddetçe bu çeşit araştırmalar, spekülfif itiyatlarla yetişmiş zihinlere pek basit görünür. Halbuki müspet ilmin asıl değeri bu basitlik ve seçikliğindedir. Deneysel sosyoloji araştırmaların ilmî değerinden başka pratik sonuçları da önemlidir. B. S. Boran'ın gibi köy tetkiklerine hasredilen araştırmaların köy ve köylü memleketi olup bu alanlarda kalkınma içinde bulunan Türkiye için sayılamiyacak kadar çok faydalari vardır.

Bununla beraber hemen söyleyelim ki B. S. Boran'ın eseri genel olarak anlaşlan şekilde bir köy tetkiki değildir. Sosyologumuzun aydınlatmak istediği konu bir köydeki hayat şartları olmayıp sosyolojik bir problemdir. "Bu problem nedir? Bir topluluğun sosyal yapısının farklılığı fonksiyonel kısımlar arasındaki, bilhassa iki esas kısmı arasındaki münasebetleri aydınlatmaktadır." "Sosyal yapı, ve bu yapının "fonksiyonel kısımları veya birimleri, dedigimiz gerçekler..." "Sosyal yapı araştırmalarında, ele alınan topluluğun tabiatla olan münasebetleri cephesinden başlayarak ilerlemek icabeder." B. S. Bo-

ran, araştırmasında verilmiş (donné) olarak üç olgu alıyor: 1) Demografik şartlar (nufus), 2) Nüfusun toprağı, tabiatla munasebeti, 3) Nüfusun, toprağı işletme araçları yani teknolojik durum. Sonra bu belirli nufus biriminin, bu belirli kaynakları elindeki araçlarla işletmesi sırasında meydana gelen istihsal, iş organizasyonunu (1) belirtmek icabeder.

B. S. Boran "Köy tipleri," bölümünde (shf. 22) incelediği Batı Anadolu bölgesindeki köyleri 1) Ova köyleri, 2) Dağ köyleri diye ayırmıştır. İki kutup teşkil eden bu iki çeşit köy arasında bir de orta bir tip otan, dağların ovaya bakan cep nelerindeki köyler vardır. Muharrir bu köylerin hususiyetlerini etrafı bir şekilde inceliyor. Sonra konu olarak aldığı bölgenin kısa bir tarihçesini vererek araştırma esnasında rasladığımız bazı noktaları tarih yönünde, aydınlatarak bize daha iyi anlama imkânları hazırlıyor. Tarihçenin ardından köylerin nüfus durumu üzerinde çok alâka verici incelemesini yapıyor. 'Köylerin toprak üzerindeki tazuzu,' "Ekonomik durum," "sosyal tabakalanma," (2), "Dağla münasebetler," "Aile," bölgümlerde ve nihayet köylerinşehirleşmesi bölümünde durumları dağ ve ova köylerine ayrı, ayrı tatbik etmekte, eserin sonunda —nisbeten— genel neticelere ulaşmaktadır. B. S. Boran eserin sonunda (Sh. 247, 249) sosyal yapı ile hayatın muhtelif kısımları arasında bağlılık meselesinin henüz çok yeni ve oldukça müphem bir mesele olduğunu söylüyor. Kendi meselesi de bu olduğuna göre "yeni ve müphem," meseleyi işlemek ve seçik bir hale koymak istemiş olduğu düşünülebilir. Muharrir Robert Lynd ve Helen Lynd'in yanlışından kaçınmak için eseri "malzeme yiğimi halinden kurtarmak istiyor. Ona göre, bu mütevazi köy etütünün en büyük önemi sosyal yapının muhtelif kısımları arasındaki bağlılığın ve müterafik tahavvülerin umumiyetle

(1) İş — organizasyon için bak. Sosyoloji Dergisi I "Sosyolojinin mevzuu ve usulü," shf. 26. H. Z. Ülken

(2) Muharrir "Sosyal tabakalanma," da, köylerimizde iktisadi kudretle idari kuvvetin bir arada girişine işaret ediyor Shf. 139.

(Sonu sahife 11 de)

BİR SELÂM

Hersey, her vakitti gibi oldu. Biz iki arkadaştı; hava serin, arzularımız zengin. Onlar da iki kişiydiler ve zannımızca yanlarında zevklerine mânî olacak kimse yoktu.

Her şeyin yalnız güzel taraflarının düşünüldüğü zannedilen bir yaşıta, her şeyin yalnız hakikat taraflarını gören bir nesilsiz. Arasında isteklerimizin karşımızda kilerin de hoşuna gideceğini umarız. O zaman aklımıza esenlerin hepsi mübahır.

Her şey, her vakitti gibi oldu dedim; yanlış. Her vakitti gibi başlıdı.

Güzel bir akşamdı. Şehzadebaşının alässa karanlığında avare adımları dolaşıyoruz. Leyli bir mektebin talebesi biz, bir izin gecesinin başıboşluğunda sevinçliyiz. Günümüzü en alelâde sıkıntılarda geçirdikten sonra şimdi, arzularımızın istikametinde koştugumuzu hissediyoruz. Fakat yapmak istediklerimiz, yapabileceklerimiz değildir.

Şimdiden, her hoşumuza giden güzeli evvelce tanımiş olduğumuz sevgili bir aşına zannettiren bir karanlık var etrafıta. Manavların önünde meyvaların mükemmel davetleri; sinemanın sokağa bakan oparlöründen hoş bir şarkı dökmekte, Yukarlarda yorgun rüzgârlar esiyor, yıldızlar bir yana, bulutlar öbür tarafa gidiyorlar. Sonra gök bombosu kahyor. Minare uçlarına, ağaç tepelerine, bizim başlarımıza takılı; ağır ve derin.

Belki en kıymetli şeylere en çok mâlikiz. Vaktimiz var, genciz, sıhhatlî, arzulu ve doluyuz. Fakat ne yapılacağını miyorum.

Bütün bunlarm içinde bembeyaz bir yol uzanıyor. Bugüne kadar, her gördüğümüzü, daha evvel görmüş olduğumuz bir başka şeye benzetmeye alıştırmışlar. Teşbih, teşbih. Bana öyle geliyor ki, bütün teşbihler, mânâsız, eksik ve kısındır. Esasen ne lüzum var? Her yeniyi bir evvelki eskiye benzetmekte ne marifet var? Kızıyorum. Hiçbir şey yapamamanın gazabı, aklıma gelivermiş olan bu mevzuda iyiden iyiye bir kin haline geliyor.

O kadar güzel ki yol; yumuşak bir ihmamur kokusu, ilk rüzgâr, havanın tatlı yapışkan karanlığı, vahşi hissîtlarla salınlıda ağaçlar.

Neye benziyor, Dilimde kopuk misralar, kafamda kitap sahifeleri; nafile.

Rauf S. Mıtlıay

O, şimdîye kadar görmedigim, tatmadığım oir lezzet.

Ve yol.. bir yol gibi uzamıyor.

Bir kahvenin önünden geçiyoruz. Dosum ellerindeki iskambil kâğıtlarında, nelerle bedel hazırlar arayan adamları görüyor. Bir red edasıle:

— Kahveye gitmeyi hiç sevmem, diyor.

Ve her halde bir tavla partisi teklifi edeceğini sanarak devam ediyor:

— Benim begendiğim büyük kumarlardır. Onda katı bir netice vardır. Kazanmak veya kaybetmek.. Esasen benim her şeyin küçüğüne karşı garezim vardır. Küçük şeyler daima itiyat ve iptilâ olurlar; insanı mahveden işte budur. Şu eamın ardından gözlüklü; yillardır kasası bir kuruşa prafa oynar. On sene sonra gel, eğer ölmemişse onu gene burada bulursun.

İtiyatları öldürmeli diye haykırdı. Ahmak ıslatan yağmurunda kalmaya hiç niyetim yok.

— O da ne demek?

— Demin bahsettiğim küçük şeyler. Haberin olmadan İslâmîsin. Felâketherin büyüklerine raziyim. Onlar insana nihayet kuvvetli bir yumrukla vururlar.. Ağır, fakat bir andır. Darbeler nasıl olurlarsa olsunlar, insanı daima içeriye götürürler. Halbuki küçükler.

Eyüb'ün en büyük şansı - diye devam ediyor - hayatında hep büyük felâketlerle karşılaşmış olmasıdır. Allah o'nun sabrıni denemek fırsatını bir defa da bana vermelî idi.

— Ne yapardım?

Ona hepimizin, küçük adam, aşağı sınıf denilen milyonlarca insanın çektiklerini, nesilleri ölüme mahkûm eden göze görünmez dertleri verirdim. Nerdeyse tabii bir kader telâkki edilecek olan bütün o haksızlıklar ve insana insan tarafından yüklenmiş feci istismarları gösterirdim.

— O zaman ne olurdu?

— O zaman o adam Eyüb olmazdı ve inan bizim kadar da sabretmezdi. Bilir misin ki, en büyük inkilâplara mânî olan en küçük alışkanlıklardır.

Paramız yok, sinemaya giremiyoruz.

Yürüyoruz, gök gene bomboş. Onun ağırlığını hâlâ başlarımıza üstünde taşıyoruz. Bir şeyle bekler gibiyim. Yolun bizi bilmediğimiz bir diyara götürecekini ve bu can sıkıntısının ardından billur sevinçlerin geleceğini tahayyül etmek istiyorum. Boşuna. Biz hayal kurmasını çoktan unuttuk. Kahveye, sinemaya gitmedik. Bu ufak isteklerimizi doyuramamak şimdî daha müşkûlpesent aâlikârların kucağındayız. Dudaklarım kışılmış ellerim cebimde hapis, kendimden biraber yürüken ılık ve hafif bir beste geliyor gecenin içinden.

Bu gelip insana degeyor, kucaklayıp sariyor. Sonra; ilâhi bir esinti halinde derinin dışından bilinmez yollarla derinlere doğru akiyor. Bir şeyle kopuyor içimizde, bir damarımız kesiliyor. Oradan kanımızın hem acı, hem tüyler ürpertici bir lezzetle aktığını hissediyoruz. Kendi kanımızla, kendi sıcaklığımıza sarılmış dinliyoruz. Artık kendimizi aşan acılarımız vardır. Yalnız kendi dertlerimizle iktifa edemeyiz, artık tam insanız. Müzik bitmiş, herşey tükenmiştir. Fakat biz doğduk ya, ona bak sen.

— Ne düşünüyorsun?

Yalan söyleyorum.

— Eski şeyler. Bilirim. Hâtıraları seymezsin.

Birdenbire köşenin dönemdeki zarif gölgenin gelip geçen hissîtlarını duuyoruz. Arkadaşım mırıldanıyor:

Eminem yosma Eminem
Hayranım sana.

Gülüyolar. Bu tebessümle birlikte yüzlerinde korkak davetlerin kimildanışlarını da gördüğümüzü zannediyoruz. Ümit bu ya; ve hiç düşünmeden dönüyoruz. Tam Beyazittan Edirnekâpiya kadar gitmeyi göze alarak başlıyoruz yürümeye. Dostum beceriklidir. O böyle zamanada ne yapılacağını iyi bilir. Adımlarını sıklaştırıyor, konuşuyor. Dalgın, susmadayım. Kızlar biteviye gülüyolar; biz peşlerinde yürüyoruz ve onlar bunu biliyorlar.

Önümüzde gidenleri derhal sağ ve sol o senin bu benim diye taksim ediyoruz. Bu tercihi onlara bıraklığımız takdirde nasıl olsa kaybedeceğimi bildiğimden itiraz etmiyorum. Aynalar bana yalan söylemezler; bunu ben de biliyorum, bir hayli çirkinimdir. Hayata karşı demin hissettiğim lâkayt sükûn yerini bil-

mem neye bırakıyor ki içinde sıcak alâkalar var. Bacaklarının güzelliğine la.

Susuyor ve ilerliyoruz. Her şey o kadar güzel ki şimdi, ben de munakkak güzel şeyler yapmalıyım diyorum. Oysa k tanımadığım bu kızları takip etmek hiç te hoş değil. Neden takip ettiğini bile bilmiyorum. İş olsun diye. Burada karşılıkla kadın ve erkek cazibesi, sevgi, hoşlanma, aşk hattâ ihtiyaç bile mevzuuba his değildir. Sadece alışılmıştır. Öyle alışmıştır ki, sokakta her önüne gelen kadına lâf atar, takip edebilirsin. Arkadaşları görüp, sırtılar, göz kirparlar:

Hadi, hadi derler, işin yolunda. Halbuki yolunda olan hiçbir şey yoktur. Usulen yaklaşır: — Affedersiniz dersin. Gerçi af dileyecek bir iş yapmadım. Fakat belki yanınıza gelmemi küstah bir cüret kabul edersiniz. Elimde değildi; o kadar — istisnasi yoktur. — Güzelsiniz ki. Talih bizi karşılaştırmamışsa bunun günahını biz mi çekelim? Ne dersiniz biraz dolaşalım mı?

Bir gün sinemaya gidersiniz. Razi olmazsa mı? Bir şey değişmez ki: Ne kaybettiniz. Hiç olsa olsa biraz dolaşıp yorulduğunuz, ama zaten başka işiniz yoktu ki. Sinemalar karanlıktır. Bunun himayesinde ahbab olunur. Böyle gidilirse her zaman, film seyredilemeyecek kadar çırkindir. Ahbaplık, samimiyet olur.. film biter.

Bu nevi münasebetler iyiden iyiye canımı sıkıyor. Oysa ki, kendimi bildim bileli en çok hürmete lâyık gördüğüm kelime bu olmuştu: Dostluk. Bütün kadınlara ilk bakışım da bu yönündi. Düşünüyorum: — Hani insan, tren pencelerinden selamlar verir. Tanımadığı, hiç görmiş olmadığı, bir daha da tanımayıacağı insanlara el sallar. Bu selamlara hayram ben. Üylesine hür ve temiz. Keskî bütün alâkalarımız böyle olsa. Hasbi ve hîlesiz.

Yalnız kalmışım. Anı bir tehdîkçe sola meylettim ve küçük kızı; bu, henüz öteini görmediğim siyah saç kümeseine yaklaştım. Koluna dokundum, titredi. Derhal elini çektim. Bir an yüzünü gördüm; içim huzurla doldu. Gene bir an gözlerini gördüm; kısa ışıklarla, gizli ürperişlerle parlak, bana garip yaşlarla ıslak gibi geldi. Bu sefer, ben titredim. Eembeyaz, aydınlık tebessümü var; saçları, dalgâh omuzlarında.

Yavaşça yürüyoruz. Dostum ve dümdüz yüzlü güzel kız, uzaklaşmakta devam ediyorlar.

— Size bir şey anlatayım mı? dedim.
— Dinliyorum.

— Küçükken köyün minaresine ekardım. Bu; ince, uzun, beyaz, basit fa-

kat ustaca yapılmış bir minare idi ve rüzgârdâ sallanırdı. Oradan aşağılara, artuk mahrem bir tarafı kalmamış zarnettigim dünyaya bakardım. Yukarılarda yabani kuşlar uçar. Ötede dedenin türbesi, ardıclar arasında beyaz ve sessizdir. Kuyu başında bir kadın, çiçekli basma giymiş, uzun saçlı bir kadın su çekmektedir.

Annemi hatırlıyorum. Kendi kendime: — Ya şu güzel kadın neden benim annem olmamış — der, şaşarım. Rüzgarın minareyi sallar, korkar inneğe başlarım. Bir bakıma annesiz olduğuma üzülmem. O gündenberi soranıra: — Annem çok güzelmiş — derim. Kuyu başında su çekken; sizinki gibi çiçekli basma giymiş, uzun saçlı kadını tarif ederim.

Sustum. Bana tanındık gözlerle bakıyor. Sıcak bir şeyler doluyor içime. Tam bu anda yeni hayat satan çocuk, bozuk kaldırımlarda sürüctü ve düştü. Ayağında kan aktığını gördüm. Dayamamaz bir acıyla dizimi tutuyorum. Farkında değilim, durmuşum. Nemli gözlü kız yanında:

— Neyiniz var?

— Ekseriya böyle olur. Garip bir huy. Bazı insanların acılarına öyle girerim ki onlarla beraber ben de acı çekirim. Şimdi de dizim, çocuğunki gibi!

★

Öndekilere yaklaşık; bizi bekliyorlardı. Arkadaşım:

— Söz değil mi? diyor. On beş dakika sonra buradımız.

— Evet.

Gittiler.

Alçak bir duvarın üstüne oturduk. Bütün saadetimle sigaram içiyorum. Son tramvaylar gitti. Durakta muttarit ayak seslerile bir kadın, müsteri beklemekte. Uzaklardan birisi ağlıyor. Kimbilir niçin? Aldıran mı var?

Birisini, koşuyor. Bir ağaçın gölgesinde karşılaşıyoruz.

— Ablam size yalan söyledi! diyor. Her zaman öyle yapar. Bugüne kadar ben de ona uyardım. Ne olur darılma. Adrenalin ver, seni araram. Kızdır mı diyor. Eli çarpıntı, kolumna. Yavaşça, sakin, sanki o kadar zamandanberi istenen ve özlenen bir şeymış gibi. Öpüşüyoruz.

Dudakları titrek, yanaklısı solgun, gözleri bugulu.. gidiyor.

Dönerken, ona adresimi vermemiş olduğunu hatırlıyorum.

Günler geçti; unutum. Ağırca bir hastalıkla hastahanedeydim. Dostlarımı bellediğim bir izin günü:

— Kızkardeşin gelmiş, dediler.

— Kızkardeşim mi? Yok ki!

Kapıdan süzüldü; o. Bir hamlede her

şeyi anlattı. O gece arkamızdan kosmuş, yetişmemiş. Bir gün sokakta arkadaşımı görmüş, ondan öğrenmiş. Ve ilk fırsatla. Elinde birkaç portakal.

— Neden geldin; diyorum.

— Bugüne kadar hiç olmamıştı diyor. Garip bir huy. Bir insanın hayatına bilmeden girdim. Onunla beraber yaşıyorum. Sanki sokakta düşen o çocuksun. Bir yerin kanıyor. Benim de.

Ve bir tren penceresinden selâm ve rir gibi; öylesine hür ve temiz..

Topumsal Yapı araştırmaları

(Baş sahife 9 da)

zannedildiğinden çok daha sıkı olduğunu belirtmesidir. Dünyanın her tarafında bu cins deneysel araştırmalar asla genel izahlara girmemiş yahut girememişlerdir. Fakat sosyolojinin inkişafı için bu "parça araştırmalar," a devam etmekten de başka hiçbir çare yoktur. Bir "parça tetkik," le bir sosyolojik problemi çözülebileceğini sanmak aşırı bir ümittir. B. S. Boran eserile sosyolojiyi müsbet ilim haline getirecek yoluñ üzerindedir. Bu çeşit araştırmaların artması en büyük temennimizdir. Müşpet sosyoloji bunlardan doğacaktır.

HASAN TANRIKUT

CORIOLANUS

(Baş tarafı sahife 3 de)

tebtî bir kiral olan VIIInci Henri halk harketlerine karşı Thomas More'u idam etmek suretiyle hatalı bir vaziyet almıştı. Binaenaleyh Shakespeare'in bu mevzuu niçin seçmiş olduğu kendiliğinden meydana çıkıyor. Aristokrası halkla daimî münasebetler halindedir. Cemiyetin iktisadî meseleleri ancak halkın yardım ile berhasilır. Burjuazinin ve tabii aristokrasının halkla uyuşmamasından doğacak karışık vaziyetler daima burjuazinin refahına engel olacak, kazancını eksiltecek uygunsuzluklara yol açabilir. Denizlerde mücadele eden halk, büyük tehlikelere göğüs gererek servet getiren halk, toprağı işliyen halk, tezgâhlari kumas dolayan halk, ve nihayet vergi veren ve harpler yapan hep halktır. O halde aristokrasının ve burjuazinin kuvvet ve bâkimiyetini ayakta tutacak olan bir kiral Coriolanus'un düşüğü hatalara düşmemeliidir. Halk adıdır, aşıglıktır, pistir, dönekir, kararsızdır, yedi bağı ejderhadır, haindir iş... Ama ne olursa olsun onu idare etmek, patrisyonerlerin menfaatlerine işler bir alet olarak kullanmasını bilmek lazımdır, bu sınıf mücadeleinde "mülâyemet, poşitikasından ayrılmamak lazımdır.

Shakespeare'in böyle düşündüğünü nereden çıkarıyoruz? Shakespeare Coriolanus piyesinin mevzuunu Plutarque'in eserinden almıştır. Plutarque'ta Coriolanus terbiyesiz, kaba, aşağılık bir adamdır. Shakespeare'de ise cesür, mağrurdur, fakat halkla uzlaşmak taktığinden mahrumdur; o kadar ki, bu hususta, halkla anlaşacak yerde, düşmanile anlaşıp Roma üzerine yürümege kadar varır. Plutarque'ta Coriolanus

HÜRRİYET

F. Toprak - S. Taşer
ŞİİRLER

GÜN

Haftalık Kültür ve Aktüel Dergisi

SIĞINAK

Samim KOCAGÖZ
HİKAYELER

halkın reyini almak için yaralarını gösterir, Shakespeare göstermez. Piyeste Per. IV, sah. II de Coriolanus'un annesi oğluna halkı kendine çekmek için tavsiye ettiği hileli yol Plutarque'ta yoktur. Bu hileli yolun ise İngilterenin bilhassa dış politikasında ne büyük bir rolü olduğunu biliyoruz. Plutarque'ta Coriolanus kötü bir generaldir, devlet adamı olmaya lâyk değildir. Oysa ki Shakespeare onun bu sınıf mücadelede tuttuğu yolun yanlışlığını üzerinde duruyor, ve bunu Menenius'un Coriolanus'a söylettiği şu sözlerle anlatıyor: "Hadi, hadi, çok sert davranışınız, hem de pek çok. Dönüp hatanızı tamir ediniz.,, Bütün bunlar gösteriyor ki, Shakespeare, Coriolanus'un düşüğü hataları hem gösteriyor, hem de tenkit ediyor. O bu misalle hem bir ibret dersi vermek, hem de büyük bir ihtimalle VIII ne Henni'nin hatasına imada bulunmak istiyor. Netekim Elizabeth devrinde itibaren burjuvazi ile sıkı bir işbirliği yapmış olan İngiltere kırallarının iktisadi politikalarında daima halk tabakalarını idare etmeye çalışan ihtiyatlı ve mülâyim bir hareket tarzı görülmeye.

Shakespeare'in halklarındaki fikirlerine gelince, o bu hususta aristokrat Menenius gibi düşünüyor, Coriolanus kadar ileri gitmiyor. Bunu da şundan anlıyoruz: Shakespeare eserinde gerek halkı, gerekse halk mümessillerini kötü, kararsız, çocukça düşünceli gösteriyorsa da, Plutarque'ta bunlar biraz öyle gösterilmek istemiştir (Plutarque'in da bir aristokrat olduğunu unutmayalım). Plutarque eserinde bilhassa aristokratların halka etikleri haksızlıklarını, sahip olmaları icap eden hakları gösterdiği halde, Shakespeare bunlara temas etmek söyle dursun, halkın hak taleplerini makul olmayan bir hareket olarak görüyor, aristokrasiyi memleketin mutlak hakimi olarak kabul ediyor. Per. V, Sah. IV deki halkın bir tribünü, Coriolanus'un Roma üzerine yürümesine sebep olan sürgünden mesul tutarak sokaklarda sürüdükleri Plutarque'ta bulunmadığı gibi, halkın bugün Coriolanus'a rey verip, yarın geri almaları da yok tur.

Bütün bunlar gösteriyor ki, Shakespeare'in en muvaffak eserlerinden biri olan bu piyes, Romada cereyan etmiş bir sınıf mücadeleşini, eserin vizeği zamana naklediyor. Eserin son perdesinde aristokratlara karşı lord tabirinin çok yerde kullanması, sahîsların kıyafteleri ve zihniyetleri bu iddiayı destekliyor. Plutarque'ta olmayan ve olup ta değiştirilmiş noktalar sanatkârin aristokrasi lehinde, ve halkın alehinde olduğunu, ve Shakespeare'in XVI ne asır İngiliz emiyetinde sınıf şururuna kuvvetle sahip bir burjuva olduğunu, bütün bunlardan başka o asırda bu sınıf mücadeleşinin bilfiil var olduğunu, ve sosyal bir varlık olarak sanatkârimizin bu sınıf mücadeleşini karşısında kayıtsız kalamadığını gösteriyor.

Piyes İstanbul Şehir Tiyatrosunda oynanmış sıralarda birçok gazetelerde eserin bu tarafına hiç dokunan olmadı. Halide Edip Aksam gazetesindeki makalesinde, daha önce İngiliz edebiyatı tarihi'nde piyesin bir "insan panayı-

rı, olduğunu, her türlü ideolojiden uzak olduğunu ileri sürmüştür. *Coriolanus'*ın tabi başına koyduğu mukaddemede ise Shakespeare'in bu eseri iki türlü tefsir edilmişdir diyor. Birincisi aristokratların tarafı tutulduğuna, ikincisi ise halkın tarafının tutulduğuna göre. O bunlar üzerinde durmuyor, biraz daha maskeli, lâkin halkın katatte aristokratları tutan bir üçüncü tefsirden bahsediyor. Once doğru olan bu üçüncü tefsirdir. Bu tefsir söyle bir mütearife ile başlar: Shakespeare karakterlerini şu veya bu tezi müdafa ve ispat için seçmez, ilh... çünkü onun yarattığı karakterler tipler olmaktan çok fertlerdir. Bu sebeple bu fertler dar bir sınıf veya ideoloji çerçevesine giremezler. *Coriolanus* her devirde devam edecek idare eden ve idare edilenlerin çarışan menfaat mücadelelerine dayanır. İdare edenler hür, vatanın şerfini müdafa ederler; halka gelince, davaları daha ziyade iktisadidir. Her biri ayrı fertlerdir, onları sınıf halinde ortaya çıkan şey müsterek sefâlet ve açlıktır. Onların ne sınıf şuruları, ne siyasi kanaatleri vardır. Aristokratların onlara temsil hakkı vermeleri sözü ayağa düşürmemek, umumî bir kargasılığın önünü almaktır.

Halide Edibin *Coriolanus* piyesinin esas fikrini gözümüzden saklamak için tenakuzlarla dolu sözleri cemiyetin, cemiyet içindeki sınıflar arasında mevcut münasebetlerin iyi anlaşılması olmasından, sanatkârin sosyal vaziyetini iyi kavramamaktan, hattâ sanat hakkında aydın fikirlere sahip olmamaktan doğuyor. Yukarda yaptığımız tahlil Halide Edibin piyes hakkında ileri sürügü bu karmakarışık fikirlerin ne derece yanlış olduğunu kâfi derecede ispat ediyor. Umumiyetle kendini cemiyetin hâkimi fazeden burjuvazinin, kendi dâvalarına hizmet eden mücadeleci eserlerin bu mücadeleci vasıflarını, yani fikir cephesini bir tarafa bırakarak, yalnız sanat tarafıyla meşgul olmağa, bu suretle ruhu alnmiş cesedi herkesin önüne model ittihaz edilecek sanat eseri olarak koymağa, sanat eserinde içtimai muhitî silmäge çalışarak kitleleri realiteden uzaklaştırmakta menfaati vardır. Halide Edip te bunu yapmağa çalışıyor. Beyhude uğramış. Çünkü Shakespeare'e ihanet etmiş oluyor.

Doçent Vahit Turhan tarafından yazılmış olup, gerçekte Halide Edibin yukarıda hâlâ ettiğimiz tenakuzlarla dolu fikirlerini isbat ettiş olarak "Shakespeare'in siyasi akideleri" ve "karakter tahlili hakkında" mevzuları üzerinde durmağa lüzum görmüyoruz. Muhakkak olan bir şey varsa, o da *Coriolanus* mevzuunun ehliyetli bir kimse tarafından ilmî bir şekilde işlenmenin mutlaka lüzumlu olduğunu.

SERİF HULUSİ

Müessisi:

Esat Adil Müstecaplıoğlu

İmtiyaz sahibi ve neşriyat müdürü:

Hasan Tanrıkuç

Muhabere adresi: P. K. 519 İstanbul

Abone: Seneliği 800, Altı aylık: 400,

Üç aylık: 200 Kr.

Berksoy Basımı

Realiteden geçen ideal

(Baş tarafı sahife 1 de)

mesini, millet ve yurt menfaatlerile genel halkın kidleleri menfaatlerinin aynı olduğunu isbat etmekte asla zorluk çekmemesini, inkılâpcı samimiyet ve dürüstlüğü üzerinde en küçük bir tereddüt uyandırmamasını ve bu samimiyet ve dürüstüğünü aksiyonun içindeki fedakârlıkları ve gayretlerile isbat etmesini bilmek demektir.

İste bizim gerçek demokratlik, gerçek marksistlik, gerçek inkılâpcılıktan anladığımız mânâ budur.

Bu sebepedir ki bizim idealimiz realiteden geçer. Bizim inkılâpcılığımız, içinde yaşadığımız millî ve içtimai hayat şartlarına göre ayarlanmıştır. Biz, emekçi sınıfın tam bir vahdet içinde birleşmesini istiyoruz. Dâvasını şururla yürütmesini, ona rehberlik edecek olan kadroların da emekçi sınıfla küçük ve orta sınıflar arasında işbirliği meydana getirmeyi temin edebilecek bir şurur ve bilgi seviyesine ulaşmış olmasını istiyoruz. Şuunu, her inkılâpcının katî olarak bilmeli lâzımdır ki, geri işçi sınıfı sosyal mücadelede, köylü ve istismar olunan halkın kitleleri tarafından desteklenmezse, gerçek demokrasîye erişilemez. Ve halkın iktidara geçemez. Bu ana prensibin dışında kalanlar, dışında çalışanlar, halkın kitleleri arasındaki menfaat ve ideoloji bağlarını sağlamlaştıracakları yerde, çürütmüş kopartmış olurlar. Biz, kelime ve formül papağanları değil, aksiyon kahramanları, halkın birleştirici, namuslu, gayrettli, bilgili, şururlu ve fedakâr millet inkılâpcıları yetiştirmek istiyoruz. Biz, kültür, refah her şey ve her şey halkın içindir. Prensibine bağlı kadrolara muhtacız.

Biz, yurdunu, milletini lâfla değil, içabında onlar uğruna hayatını harcamakta bir lâhza tereddüde düşmeyecek ve bu fedakârlığı için de bir zerre karşılık beklemeyecek vatan çocukların yetiştirmek istiyoruz. İşte bizim inkılâpcı dâvamızın ana hatları bunlardır.

DAVAMIZ ve MÜDAFAMIZ

Sabiha Z. SERTEL

M. Zekeriya SERTEL

Fiyatı 75 kuruştur